

LEADER Mellansjöländet

Utvecklingsstrategi 2007 - 2013

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Innehåll

Sammanfattning	sid 4
Inledning och bakgrund	sid 5
Förankring	
Underifrånperspektiv	
A: Analys	sid 5
Områdets avgränsning	5
Områdets invånare	6
Processen	6
Sammanställning av lokala SWOT-analyser	6
Våra slutsatser	7
B: LAG-grupp	sid 8
Processen att bilda...	8
Framtida organisation	8
LAG-grupp	9
Referensgrupper	9
Ungdomsråd	10
Beredningsgrupp	10
Kansli	10
Lokala Forum	10
Konferens och ungdomsforum	11
Alternativa mötesformer	11
C: LEADER-område	sid 11
Beskrivning av området	11
Anledning till val av geografiskt område	12
D: Strategi	sid 15
Övergripande målsättningar i det nationella ...	15
Landsbygdsprogrammet i Örebro län	15
Övergripande mål för LEADER Mellansjöländet	15
Horisontella mål i vår strategi	15
Vad beskriver människor idag som viktigt ...	16
Våra fem insatsområden	16

E: Samverkan	sid 18
Samverkan inom LEADER Mellansjöländet	18
Samverkan med andra LEADER-områden	18
Samverkan inom transnationellt	19
F: Finansiering	sid 20
G: Urval, uppföljning, utvärdering och information. ..	sid 21
Urvalskriterier för projekt	21
Indikatorer	22
Uppföljning/utvärdering	22
Information/kommunikation	22
H: Hänsyn till andra regionala och lokala planer	sid 23
Hänsyn till andra regionala och lokala planer	
I: Medlemmar i arbetsgruppen under förarbetet	sid 23
Bilagor:	
1. Kartmaterial	
2. Organisationsmodell	
3. Sammanställning SWOT-analyser	
4. Stadgar för den ideella föreningen LEADER Mellansjöländet	

Sammanfattning

Utvecklingsstrategin för LEADER Mellansjölandet är ett dokument som beskriver hur vi tillsammans vill arbeta inom tre-partnerskapet – ideella, privata och offentliga sektorn, med utvecklingen på landsbygden i ”Mellansjölandet” under perioden 2007-2013, för att nå en långsiktig hållbar utveckling.

Utgångspunkten i vårt arbete är att vi vill ta tillvara områdets möjligheter genom åtgärder som kännetecknas av småskaliga och lokala lösningar utifrån områdets natur- och kulturreсурter för att utveckla service, näringar, boende och områdets attraktivitet. Vi vill även ta tillvara trepartnerskapets olika styrkor och människors önskan att påverka sin egen och nära vardag.

Våra **övergripande mål** för området är därför att:

- Främja en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling på landsbygden
- Främja en god livskvalitet på landsbygden
- Utveckla uthålliga samarbetsformer för samverkan inom trepartnerskapet enligt LEADER-metoden mellan offentliga, ideella och privata aktörer genom lokal förankring, inflytande och samarbete.

De **horisontella målen** i vår strategi är:

- Miljö, klimat och hållbar utveckling
- Jämställdhet och integration
- Lokalt perspektiv och initiativ samt lokal identitet
- Kompetenshöjning och kompetensutbyte

För att nå målen och stärka den lokala ekonomin vill vi **inrikta vårt arbete på**:

- Entreprenörskap och företagsamhet
- Bevarande, nyttjande och/eller utveckling av områdets natur- och kulturarv
- Innovativa, lokalt anpassade lösningar för service, boende och infrastruktur
- Lokal småskalig förnybar energi och klimatskonande insatser
- Främja områdets attraktivitet och en god livskvalitet

Våra insatser syftar till en uthållig, attraktiv och levande landsbygd!

Inledning och bakgrund

Förankring

Redan i anslutning till förra LEADER-perioden påbörjades en samverkan i området med målet att få bli en av de utsedda grupperna och få förmånen att jobba i ett LEADER-område. Den gången nådde vi inte ända fram, men de upparbetade kontakterna ledde ändå till ett utökat samarbete i området. Inför den kommande perioden togs därför, på ett förhållandevis tidigt stadium, initiativ till diskussioner om ett framtida samarbete inom LEADER. Kontakt togs med företrädare för ideella sidan, kommuner och näringsliv i södra Örebro län samt i de angränsande länens närmaste områden med frågan om det fanns intresse av att bilda ett gemensamt LEADER-område under kommande period.

Utifrån dessa initiala diskussioner, har det sedan förts resonemang inom trepartnerskapet i respektive kommun samt inom den gemensamma arbetsgrupp som då bildades. Arbetsgruppen har träffats 12 gånger under 2007 och våren 2008. Dessutom har ett flertal lokala informations- och diskussionsmöten med anledning av arbetet med att bilda LEADER-område hållits under året. Det inledande förankringsarbetet har tagit relativt lång tid, vilket varit bra för att forma området och strategin.

Underifrånperspektiv

Det utkristalliserade området beror på parternas intresse av att samverka. Det är alltså helt och hållet ett område som skapat sina geografiska gränser med utgångspunkt i människors vilja att samverka och skapa en gemensam plan för de kommande sex årens utvecklingsarbete på landsbygden. Anledningen är att de på olika sätt känner en samhörighet. Här finns såväl samma typ av möjligheter som problem, att tillsammans kunna utveckla ett hållbart samhälle ur olika perspektiv. Delarna inom området kan vid en första blick tyckas väldigt olika, men här finns historiskt sett ett samarbete sedan järnbrukstiden.

A. Analys

A.1. Områdets avgränsning

I LEADER Mellansjölandet ingår skogs- och lantbruksbygderna mellan de tre stora sjöarna Vänern, Vättern och Hjälmaren. Därav namnet Mellansjölandet. Sjöarna Unden och Skagern avgränsar området mot Västra Götaland och Värmland.

Området avgränsas även av de stora skogsområdena Kilsbergen (sluttningar ner mot Närkeslätten) i nordväst, Tiveden i söder och sydväst samt Tylöskog i sydöst. Området består till allra största delen av skog och mellanskogsbygd med gamla kulturinslag. Här möter skogen slättlandet.

I LEADER Mellansjölandet ingår Askersund, Degerfors, Laxå och Lekebergs kommuner samt delar av Hallsberg, Karlskoga, Kumla och Örebro kommun.

Mellansjölandet är helt och hållet beläget inom Örebro län i dess södra och sydvästra delar och är till sin yta 3 222 km².

A.2. Områdets invånare

I området bor totalt 60 081 invånare. Av dessa bor 38 066 på landsbygden och i tätorter, med mindre än 3000 invånare, medan 22 015 bor i större tätorter. I Mellansjölandet ingår inga tätorter med fler än 20 000 invånare.

A.3. Processen

Under arbetet med att skapa ett LEADER-område lades tid och kraft på att förankra informationen och få in SWOT-analyser från många olika grupper och nätverk inom området. Dessa analyser ligger till grund för den inriktning och de strategier vi valt att vilja arbeta utifrån.

Den sammanställning av styrkor, svagheter, möjligheter och hot som här beskrivs är framtaget med utgångspunkt från ett underlag på över 30 lokala SWOT-analyser i området och stämmer bra överens med de möjligheter som finns inom Landsbygdsprogrammet och LEADER som arbetsmetod. Arbetsgruppen i trepartnerskap, lokala bygdegrupper och föreningar samt grupper av småföretagare på landsbygden står bakom de olika SWOT-arna

A.4. Sammanställning av lokala SWOT-analyser

Här följer en sammanställning över de faktorer som är mest framträdande i de insamlade SWOT-analyserna samt våra slutsatser.

Starka sidor

Naturen och naturrikedomen upplevs av många som en viktig och stark faktor för området. Det finns flera stora sjöar och fantastiska skogar men också slätter och ett levande jordbruk i vackert kulturlandskap. Här finns ängar med unika växter och biologisk mångfald. De historiska markerna och sevärdheterna är många liksom hantverks- och kulturmiljöer. Det geografiska läget, centralt i landet med stora transportleder, gör att ett stort antal människor passerar genom området. Europavägar, E 18 och E 20, liksom Västra stambanan och Mälarbanan är exempel på detta. Bredbandsutbyggnaden är god. Det finns många småföretag och man upplever en positiv inställning till företagandet. Här finns stort praktiskt kunnande och kreativitet. Föreningslivet är rikt. Ett stort lokalt engagemang finns på många håll och man har hög framtidstro. Samarbetet mellan invånarna och den politiska organisationen fungerar bra. Människorna är också vana att samarbeta över kommungränser. Viss service finns fortfarande kvar.

Möjligheter

Genom att bättre använda sig av den fina naturen och hitta nya sätt att utveckla samarbetet, kan området erbjuda en mycket god livsmiljö för människor och bra förutsättningar för fler företag. Det går att utveckla och bruka flera av de gårdar som finns, inte minst för lokalt producerad mat och småskalig förädling av närproducerat. Området är även en bra plats för industriföretag med närhet till outnyttjade lagerutrymmen och goda logistikmöjligheter. Området ligger inom resavstånd till stora befolkningsområden och det finns en outnyttjad potential för besöksnäringen både inom natur- och kulturområdet. Bygden har underlag för en rik kulturhistorisk forskning och insatser som kulturhus, kursverksamhet och kulturturism kan bidra till en levande och expansiv bygd. Den lokala produktionen kan utvecklas och marknadsföras bättre och miljö- och energifrågorna har goda förutsättningar att växa och utvecklas i riktning mot ett mer hållbart samhälle. Det finns även möjligheter till ett hållbarare transportsystem, nya varierade och miljöanpassade boenden och arbetsområden, nya energiförsörjningslösningar. ”En riktig fart på verksamheten kan också skapa riktiga jobb”, som en grupp har uttryckt det. Nya konstellationer, nätverk och samarbetspartners kan ge goda

idéer och ett klimat för utveckling. Inom området finns flera aktiva idrottsföreningar som engagerar många barn/ungdomar och som kan vara kontaktytan för att involvera de unga invånarna i framtidsbyggandet.

Svaga sidor

Trots stora transportleder genom området finns stora brister inom allmänna kommunikationer, få eller inga bussturer eller tågstopp. Underhållet är eftersatt på det finmaskiga vägnätet, mobil- och bredbandsnät är otillräckliga, bensinmackar är för få, vägskyllningen bristfällig och elavbrott vanliga. Detta försvårar för lokala näringsidkare och för pendling till arbete och studier. I stora delar av områdets glesa bygder minskar befolkningen och invånarna blir allt äldre. Möjligheterna inom utbildning, arbete och fritid för unga människor är begränsade och arbetsmarknaden relativt ensidig. Arbetspendlingen är för stor ur ett miljöperspektiv. Man ser också brister som t ex avsaknad av seniorboenden och billigt boende för ungdomar, men även annan samhällsservice såsom affärer, samlingslokaler och distriktssköterska. Det saknas också drivkraft och engagemang i vissa framtidsfrågor. För få människor försöker hålla liv i ett rikt förenings- och kulturarbete och lyckas inte få med de unga i detta eller dra nytta av ett lokalt samarbete. Även bland företagen behövs en bredare samverkan.

Hot

Befolkningsminskningen samt hög medelålder på de boende är en svårighet för stora delar av området. Detta leder i sin tur till en sviktande offentlig ekonomi och en sämre service t ex skolor, vård, affärer och kommunikationer.

Lönsamheten inom lantbruket är svag och för få unga vill ta över. Gårdar och hus riskerar att tas över av sommarboende eller växa igen. Stigande bränslepriser kan försvåra ytterligare för människor att försörja sig och att locka besökare till området. Även en fortsatt miljöförstöring ses som ett generellt hot.

Regelsystem och byråkrati kan ta död på den entusiasm som finns. Brist på kapital för investeringar och underhåll försvårar. Människor kan fastna i gamla invanda tankar och mönster och ha svårt att ta till sig nytänkande och att arbeta i nya former och konstellationer. Alla engagerade har redan för mycket att göra så fler människor behövs i det lokala utvecklingsarbetet. Dessutom saknas det kompetens inom vissa viktiga framtidsfrågor och om hur man kan arbeta för att lyckas med en framtida hållbar utveckling av området

A.5. Våra slutsatser

Vi vill grunda vårt LEADER-arbete på vad som framkommit i områdets starka sidor och möjligheter.

Vi har ett centralt läge för många besökare inom en timmes resväg. De goda allmänna kommunikationerna tar människorna in i vårt område. Vi har goda möjligheter att på ett miljöeffektivt sätt kommunicera och marknadsföra våra möjligheter och sevärdheter genom den goda bredbandsutbyggnad vi har i området. Naturen, naturrikedomen och kulturen i området är starka sidor som vi är stolta över och gärna vill visa upp och på ett varsamt sätt nyttja. Sevärdheterna är många och kan, genom ett utvecklat tillvaratagande, medverka till fler arbetstillfällen och företag i bygden. Det öppna och varierade kultur- och odlingslandskapets möjligheter och attraktionskraft ska synliggöras och stödjas. Det rika föreningslivet med stort lokalt engagemang, många småföretag med positiv inställning samt goda möjligheter till samarbete med och mellan kommuner ger ett bra underlag för samverkan i trepartnerskap. Vi vill utveckla, stärka och förnya samverkan mellan tätorter och landsbygd i strävan mot en mer hållbar utveckling och framsynt natursyn.

Vi vill minska negativa konsekvenser från områdets hot och svaga sidor.

Här måste vi söka finna gemensamma, innovativa lösningar på boendefrågor och servicelösningar på landsbygden samt möjlighet till kommunikationer. Detta måste lösas inom en snar framtid för att underlätta ett gott liv i alla åldrar på landsbygden. Området har utrymme för goda levnadsvillkor för många fler människor än vad som bor här idag.

Attitydförändringar och en ny utvecklingskultur måste komma till bl a för att hitta nya lösningar på dagens miljö- och klimatfrågor. Vi måste använda oss av våra nya insikter i att den nuvarande utvecklingen inte är hållbar och att vi måste ta krafttag för att hitta uthålliga levnadsformer i våra lokalsamhällen

Konsumtion av produkter som fraktats långa vägar kan förändras till ett kortare avstånd mellan producent och konsument om kontakter knyts. Genom samverkan, nya lösningar, förändrade och/eller förenklade upphandlingsrutiner och regelverk samt kompetensutbyte kan engagemang och drivkrafter till utveckling och förändringsarbete vakna och lokal produktion/förädling uppmuntras.

B. LAG-grupp

B.1. Processen att bilda det lokala partnerskapet och utforma strategin

Det egentliga förankringsarbetet började med ett möte i Laxå i november 2006. Utifrån detta bildades så småningom en arbetsgrupp med representanter från de tre sektorerna ideell, privat och offentlig verksamhet från de kommuner som såg utvecklingsmöjligheter i ett gemensamt LEADER-område.

Under 2007 och våren 2008 har arbetsgruppen hållit 12 möten och gruppen har även utökats något då fler ville vara med i arbetet. Parallellt har ett antal mindre grupper verkat inom specifika frågor för att bereda uppgifter inför arbetsgruppens möten. Genom dessa möten växte det geografiska området, LAG-gruppens utseende, LEADER Mellansjölandets organisation och strategi fram.

Arbetsgruppen har haft till uppgift att utarbeta den utvecklingsstrategi som ska ligga till grund för LEADER Mellansjölandets verksamhet under programperioden.

LEADER-områdets arbetsgrupp har under planarbetet haft 21 ledamöter, elva kvinnor och tio män, varav tio personer representerar den ideella sektorn, fem det privata näringslivet samt sex personer den offentliga sektorn. Ledamöterna har stark förankring på lokal nivå, så gott som samtliga är boende utanför kommunernas centralorter, många på direkt landsbygd. Ledamöterna har ett brett kontaktnät.

B.2. Framtida organisation

LEADER Mellansjölandets juridiska status ska vara ideell förening, vars stadgar ska utgöra en garanti för att partnerskapet ska fungera väl och för att föreningen ska ha kompetens och förmåga att följa strategin/utvecklingsplanens målsättning och handha offentligt stöd.

Organisation för LEADER Mellansjölandet

Den ideella föreningen LEADER Mellansjölandet rekryterar sina medlemmar från den ideella sektorn (föreningar), den privata sektorn (småföretagare) och den offentliga (kommuner och

andra offentliga organ) inom LEADER-området och medlemskap ska vara öppen för de, bland dessa parter, som vill engagera sig.

Som medlem i föreningen deltar man i kommunikationen, påverkar processen och får information om vad som händer inom områdets landsbygdsutveckling och LEADER-arbete. Man får även information om Landsbygdsprogrammet i stort och exempel på LEADER-arbete i andra delar av landet och internationellt. Kommunikationen sker bl a genom interaktiv webbplats, infoblad, allmänna och riktade möten.

Föreningen träffas minst två gånger per år - vår och höst. Föreningsstämman (årsmötet), som är det högsta beslutande organet, utser LAG-grupp/styrelse.

B.3. LAG-grupp

LAG-gruppen, tillika föreningens styrelse, ska vara sammansatt av en person från respektive sektor (ideell organisation, privat företagare, offentlig förvaltning) per kommun och kommer att träffas minst fyra gånger per år. Då enstaka kommuner ingår i LEADER Mellansjöländet med en mycket begränsad geografisk del och ett fåtal invånare, får dessa ta ställning till om man vill använda sig av sin möjlighet till full representation inom LAG. Inom gruppen utses ett arbetsutskott med en person från varje ingående kommun, antingen från ideella, privata eller offentliga sidan.

LAG-gruppen beslutar om fördelning av medel för olika projekt, handlägger övriga beslutsärenden och har ansvar för kansliet. Det ska vara en öppen atmosfär på gruppens möten med möjlighet till närvarorätt för föreningens medlemmar. Deltagande från ungdom ska prioriteras.

LAG-gruppen kommer att vara sammansatt utifrån intentionerna i Leadermetoden, ha en jämn geografisk spridning och krav på kompetens och fördelning enligt de horisontella målen samt med inriktning på strategins områden. Representation av näringslivets och arbetsmarknadens organisationer kommer att finnas. Majoriteten av ledamöterna ska vara bosatta på landsbygden i orter med mindre än 3 000 invånare.

LAG-gruppens sammansättning och kompetens

- **Miljö, klimat och hållbar utveckling**

LAG-gruppen kommer att ha minst en representant med hög kompetens inom detta område

- **Jämställdhet och integration**

LAG-gruppen kommer att ha en jämställd fördelning enligt LEADER-direktiv, ha kompetens i jämställdhetsfrågor samt ha minst en representant med invandrarbakgrund

- **Ungdomar**

Ett Ungdomsråd kommer att ha ett stort inflytande på arbetet genom en tät dialog med LAG-gruppen

- **Kompetenshöjning och spridning/kompetensutbyte:**

LAG-gruppen kommer att ha minst en representant med stor erfarenhet inom detta område

Utöver kompetens inom de horisontella målen ska LAG-gruppen innehålla kompetens med inriktning på strategins områden.

Sammansättningen av LAG-gruppen kommer att kompletteras i programkomplementet.

B.4. Referensgrupper

bildas vid behov av specialistkompetens.

B.5. Ungdomsråd

Att få med ungdomar i förening och LAG-grupp kommer att vara en viktig utvecklingsfråga. LAG-gruppen ansvarar för att engagera ungdomar i LEADER Mellansjölandets arbete. Varje kommun har möjlighet att via sitt lokala forum utse två ungdomar, en av varje kön till Ungdomsrådet i LEADER Mellansjölandet. Där kan man med fördel söka representanter via ungdomsfullmäktige eller skolornas elevråd, som redan har valts av kamrater att representera dem.

B.6. Beredningsgrupp

LAG-gruppens arbetsutskott bildar tillsammans med kansliets verksamhetsledare och ekonom en beredningsgrupp, som förbereder ansökningsärenden inför LAG-gruppens beslutsmöten. Beredningsgruppen har möjlighet att knyta olika resurspersoner till arbetet.

B.7. Kansli

Föreningens kansli ska bemannas med en verksamhetsledare/programansvarig samt ytterligare medarbetare med inriktning på information och/eller ekonomiadministration. Kansliet ansvarar för initiering och utveckling av verksamheten, administration och samordning av LAG-gruppen samt registrering och handläggning av inkomna ansökningar. Dessutom svarar kansliet för information, kommunikation, marknadsföring och ekonomi. De ska informera allmänhet och massmedia samt ordna informationsmöten. De kommer även att arbeta med nätverksbyggande och vara en viktig resurs utåt mot lokala, regionala, nationella och internationella kontakter samt mot finansiärer och myndigheter. De ska vara stöd för dem som har projektidéer samt erbjuda utbildning i projektledning mm.

Kansliets lokaler ska kunna erbjuda arbetsplats för projektledare i olika LEADER-projekt, som därmed kan få nära till stöd, bollplank och gemenskap. Här finns möjligheter till samordning av projekt som har gemensamma beröringspunkter, vilket kan ge synergieffekter och bli ett effektivt nyttjande av resurser.

B.8. Lokala forum

För att öka intensiteten i det lokala utvecklingsarbetet planerar vi att varje kommun via sitt lokala forum genomför egna träffar några gånger per år. Flera av kommunerna har redan idag lokala samrådsgrupper, som bör kunna användas/omformas.

Syftet med ett lokalt forum i respektive kommun är att få deltagarna att se möjligheterna med LEADER-metoden för att utveckla landsbygden och kunna påverka. Vid mötet ska man informera om, diskutera, förbereda och gå igenom olika projektidéer samt pågående projekt.

Ett lokalt forum bör vara sammansatt av representanter från ideell sektor, privata småföretagare och kommunen (områdets representanter i styrelsen) samt någon från LEADER-kansliet. Här ska även finns representanter för pågående projekt och projektidéer. Till möten kan också med fördel olika kompetenser engageras. De lokala träffarna i respektive kommun föreslås vara öppna för alla ideella föreningar och småföretagare, d.v.s. medlemskap i LEADER Mellansjölandet är ej nödvändigt. Denna grupp kommer att bli ett kreativt instrument/nätverk i kommunernas utvecklingsarbete genom LEADER-metodens arbetsmodell med partnerskap och medverkar till att säkerställa att arbetsmetoden lever kvar efter LEADER-periodens slut.

Dessa lokala forum föreslår namn till valberedningen inför föreningsstämman utifrån efterfrågad kompetens, beaktar att utse lika många män som kvinnor och anstränger sig för att nominera unga och nya svenskar. Dessutom utser man ungdomar till ungdomsrådet.

B.9. Konferens och ungdomsforum

På sikt ser vi att ett av föreningsmötena kan utvecklas till någon form av årlig "landsbygdskonferens" och även kunna användas som ett ungdomsforum där områdets unga invånare tillsammans kan bli en stark röst och påverka områdets utveckling.

B.10. Alternativa mötesformer

Då den bygd vi verkar inom har en förhållandevis god bredbandsutbyggnad kommer en del möten att äga rum via diskussionsforum på nätet. Dels för att utveckla vår kompetens inom det området men även för att det minskar bilåkandet i miljöns tecken. Även andra typer av alternativa mötesformer kan komma att användas t ex telefonmöten, webb-konferenser mm.

C. LEADER-område

C.1. Beskrivning av området

Basfakta om området

I Örebro län bor det knappt 275 000 människor. Länets yta är 8 520 km² vilket innebär att befolkningstätheten är 32 inv per km². I Örebro län bor ca 90 400 människor på landsbygden och i orter som är mindre än 3000 invånare.

I LEADER Mellansjölandets område bor det 60 081 människor. Mellansjölandets yta är 3 222 km², vilket innebär att befolkningstätheten är 18,6 inv per km². I Mellansjölandets geografiska område bor 38 066 människor på landsbygden och i orter som är mindre än 3000 invånare.

Detta innebär att ca 42 % av landsbygdens befolkning i Örebro län bor inom LEADER Mellansjölandets geografiska område.

Skogs-och lantbruksbygderna mellan de tre stora sjöarna Vänern, Vättern och Hjälmaren är det område som ingår i LEADER Mellansjölandet, varför namnet Mellansjölandet. Sjöarna Unden och Skagern avgränsar området mot Västergötland och Värmland.

Det område som samverkar i LEADER Mellansjölandet är:

Askersunds kommun, hela

Degerfors kommun, hela

Hallsbergs kommun, del av:

Hallsberg församling, hela

Viby församling, hela

Karlskoga kommun, del av:

Öster om sjön Möckeln enligt bifogad karta

Kumla kommun, del av:

Väster om Kumla stad enligt bifogad karta

Laxå kommun, hela

Lekebergs kommun, hela

Örebro kommun, del av:

Norr, väster och söder om Örebro stad enligt bifogad karta

Kommun	Inv.antal	Km ²	Inv/km ²
Askersund	11 461	819	14
Degerfors	10 093	425	23,5
Hallsberg, del av	10 715	261	41
Karlskoga, del av	128	15,25	8,4
Kumla	2 186	86,375	25,3
Laxå	6 136	604	10
Lekeberg	7 081	480	14,8
Örebro, del av	12 281	531,6	23,1
Totalt	60 081	3 222,2	18,6

Folkmängd 31 december 2005, SCB

Om man utgår från Glesbygdsverkets sätt att definiera landsbygd, vilken bygger på tillgänglighet med en utgångspunkt i tätorter med mer än 3000 invånare som anses kunna erbjuda en god vardaglig service samt en viss bredd på arbetsmarknad, ser vårt område ut som följer:

Kommun	Inv.antal totalt	I centralort med mer än 3000 inv	Boende utanför centralort
Askersund	11 461	3 937	7 524
Degerfors	10 093	7 418	2 675
Hallsberg, del av	10 715	7 134	3 581
Karlskoga, del av	128	-	128
Kumla, del av	2 186	219	1 967
Laxå	6 136	3 307	2 829
Lekeberg	7 081	-	7 081
Örebro, del av	12 281	-	12 281
Totalt	60 081	22 015	38 066

Folkmängd 31 december 2005, SCB

C.2. Anledning till val av geografiskt område

Befolkning

Befolkningstillväxten i Sverige har alltmer koncentrerats till de större regionerna. Mellansjöländet ligger utanför denna sfär. Större delen av området har haft en negativ befolkningsutveckling under de senaste 10 åren. Den negativa utvecklingen beror dels på att färre flyttar in än ut, dels på att fler människor dör än det föds nya. Mellansjöländet ligger inkilat mellan inflyttningsregioner. Andelen åldrad befolkning är stor. Antalet personer som är över 80 år, är i vissa områden fler än de som är under 6 år.

Natur och kultur

Här möter skogen slättlandet. Området är rikt på kultur- och naturupplevelser. Vi har den fantastiska naturen i kanten av Kilsbergen med Garphyttans nationalpark. Vi har Riseberga klosterruin, Tivedens trolska natur med nationalparken, de vackra myrarna runt Hasselfors,

Tysslingens fågelmarker, Bergslagens utlöpare med gruv lämningar i Lekebergslagen och Närkesberg mm. I området finns dessutom många naturreservat och naturvårdsområden.

Området ligger mellan de tre stora sjöarna Vänern, Vättern och Hjälmaren och har dessutom ett otal mindre sjöar och vattenvägar, som förr utgjorde de stora och använda farlederna genom området. Förutom närheten till de stora sjöarna finns även många mindre sjöar, t ex Toften, Skagern, Unden, som ger besökare i området utsökta möjligheter till härliga bad och avkopplande fiske. Norra Vättern har en vacker skärgård med flera gästhamnar och ekopark.

Området avgränsas dels av de stora skogsområdena Kilsbergen (sluttningar ner mot Närkeslätten) i nordväst, Tiveden i söder och sydväst samt Tylöskog i sydöst. Området består till allra största delen av skog och mellanskogsbygd med gamla anor och kulturinslag. Här vandrade munkar, nunnor på stigar mellan Vadstena och Nidaros, numera Trodheim, i Norge med anhalter i Ramunderboda och Riseberga. Bergslagsledens södra halva genomkorsar området, så även den sk ”Munkastigen”. Här korsade kungar landet på sin Eriksgata mellan Älgårås och upp mot Örebro. Allt detta, och mycket mer, gör området fantastiskt och intressant för både boende och besökare.

Besöksnäringen

Turismen i området har många objekt att visa upp för besökare, allt ifrån fantastiska naturupplevelser till museer, konst- och kulturrundor, byggnadsverk och evenemang. Idag beräknas turismen i området omsätta mer än 400 Mkr per år vilket beräknas ge ca 311 årsarbetstillfällen. I området finns mer än 1 320 övernattningsmöjligheter. (exklusive Hallsberg, Kumla och Örebro) Utvecklingspotentialen för turismen bedöms som mycket god. Inom en radie på ca 30 mil bor drygt 50 % av Sveriges befolkning. Hallsberg är Sveriges demografiska mittpunkt. Antalet besökare från andra länder är stort.

Skogen

Skogen och dess näringsgrenar är mycket framträdande i delar av området. Den dominerande markägaren är statliga Sveaskog men det finns även många privatägda gårdar som drivs med en kombination av skogs- och jordbruk. P.g.a. den höga mekaniseringsgraden i skogsbruket är emellertid antalet arbetstillfällen få i dagens läge. I området finns stora enheter för vidareförädling av skogsråvara men inte så många små förädlingsföretagare inom området. De mindre företag som idag finns inom skogsindustrin är oftast maskinentreprenörer. Endast några enstaka vidareförädlar skogsråvaran.

Skogen ger även stora möjligheter till avkoppling och rekreation. Här finns möjligheter till svamp- o bärplockning, själslig ro och motion men även jakt. Vi har idag inom området etablering av vildsvin samt rovdjur som varg och lo. Skogsbruket samt den indirekta sysselsättning det medför beräknas uppgå, i genomsnitt, till ca 8,8 % av all sysselsättning i området.

Jordbruket

Trots omfattande rationaliseringar har det ofta varit svårt att uppnå en acceptabel lönsamhet inom det egentliga jordbruket. Många har därför slutat. Av de jordbruk som är kvar har en del utökat sin produktion eller sökt andra kompletterande inkomstkällor. Mer än två tredjedelar av jordbruken beräknas ha kompletterande verksamhet. Många har även fått söka sig anställningar i helt andra näringar. Detta gäller inte minst kvinnorna i jordbrukarfamiljerna. Utanför de större tätorterna är lantbrukarna den största småföretagargruppen och har, genom sin koppling till andra näringar, stor betydelse för småföretagsamheten på landsbygden.

Inom området finns mer utpräglade jordbruksområden runt delar av Örebro, i Lekeberg, Hallsberg, Kumla och Askersund men även mer svårödlad mark i de skogrika delarna av området.

Jordbruket är i skogstrakterna till stor del uppdelat i många mindre skiften. I de glesast befolkade områdena kan en jordbrukarfamilj bruka upp till 20 olika gårdars ägor för att få tillräckligt stor areal åker och bete för sina djur och samtidigt hålla marken öppen. Hästen är idag tillbaka på landsbygden som näring, aktivitet, sällskap och betesdjur. Allt fler ser möjligheter i att på olika sätt skapa sysselsättning genom aktiviteter där hästen är inblandad. I området finns idag endast ett fåtal mjölkbönder kvar.

Den lokala vidareförädlingen av mat är mycket liten. Samtidigt är just den lokala matproduktionen något som områdets besökare gärna uppskattar. Många vittnar dock om oändliga byråkratiska pålagor med mängder av blanketter som ska fyllas i för att få driva en småskalig förädling av livsmedel. Jordbruket samt den indirekta sysselsättning den medför beräknas uppgå, i genomsnitt, till ca 8,5 % av all sysselsättning i området

Vattnet

Området är rikt på vatten. Idag används vattnet mest som en rekreationsresurs och för turism. Här finns många småsjöar för härliga bad och fisketurer. I Norra Vättern finns en inlandsskärgård med ett 50-tal öar. Norra Vätterns skärgård är även naturreservat och eko-park. Här finns gästhamnar för båtturister. Flera av de mindre sjösystemen utgör goda kanotleder. Vattnet bidrar till en biologisk mångfald där djur och växter trivs och har goda levnadsmöjligheter. Vi har flera fina fågelsjöar inom området t ex Tysslingen och Hammarsjön. Fisket bjuder på många möjligheter för den som är intresserad. I Degerfors finns Sveafallen – Sveriges vattendelare med minnen från den tiden då inlandsisen täckte landet.

Vattnet som livsmedel

Vattnet i vårt område försörjer stora delar av Mellansverige med dricksvatten. Området levererar vatten till de stora sjöarna, Väneren, Vättern och Mälaren via Hjälmarens. Från våra höjder rinner vattnet mot olika håll. Tivedens höjder är en naturlig vattendelare. Områdets små sjöar och vattendrag har stor betydelse för många människor. Mellansjölandet sitter på en naturresurs som vi i alla lägen måste vara rädda om. Våra sjöar och vattendrag förser, sett ur ett naturligt avrinningsperspektiv, t ex både örebroare och stockholmare med vatten. Vätterns vatten används både i kommunerna runt sjön men exporteras även till kommuner på västgötaslätten (jfr Vattendirektivet 2000/60/EG). I området finns en mineralvattenfabrik.

Tillverkningsindustri och tjänstesektor

Företagsstrukturen är mycket differentierad i området. Här finns allt ifrån globala storföretag inom tillverkningsindustri med flera hundra anställda till små lokala mikroföretag inom tjänstesektorn med endast ett fåtal anställda t ex inom handel eller restaurang och enmansföretagare. Inom området finns ett antal stora förädlingsföretag av skogsråvara bl a sågverk och massaindustri. Det finns några förädlingsföretag inom energisektorn. Här finns även Sveriges sydligaste gruva som varit i drift i över 150 år. Inom tjänstesektorn finns många arbetstillfällen hos de stora offentliga arbetsgivarna som kommuner och landsting.

Transporter och lager

Området genomkorsas av de stora genomfartsleder E20, E18 samt riksväg 50, 204 och 205 med stora befolkningsgrupper inom en timmes resavstånd. Västra stambanan med Hallsbergs stora järnvägsknut ger området fantastiska möjligheter till miljövänlig logistik. Inom området finns även Örebro flygplats.

Outnyttjade lagerutrymmen till olika användningsområden finns på flera platser inom vårt område, även outnyttjade övriga resurser såsom fabriksbyggnader, banvallar, siloanläggningar m m.

Utbildning/kompetensutveckling

Barnomsorg och grundskolor finns i varje kommun. Gymnasier finns i Degerfors, Hallsberg, Karlskoga, Kumla och Örebro och ett naturbruksgymnasium strax utanför Örebro. I Örebro finns universitet. Ofta får man flytta eller pendla för högre studier. Vi har flera KY-utbildningar i området bl a vatten- och miljötekniker, professionell upplevelsearrangör m fl. Vuxenutbildningar och studieförbunden är många.

D. Strategin – vägen till en uthållig, attraktiv och levande landsbygd

D.1. Övergripande målsättning i det nationella landsbygdsprogrammet:

Stödja en ekonomisk, miljömässig och socialt hållbar utveckling på landsbygden

Axel I: förbättra konkurrenskraft för företag inom lantbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring och livsmedelsproduktion

Axel II: förbättra miljön och landskapet på landsbygden

Axel III: förbättra utvecklingen i landsbygdeföretag och stötta en förbättrad livskvalitet på landsbygden

D.2. Landsbygdsprogrammet i Örebro län har tre övergripande mål:

- Konkurrenskraftiga företag på landsbygden
- God miljö och ett välhävdad landskap på landsbygden
- En god livskvalitet på landsbygden

D.3. Övergripande mål för föreningen LEADER Mellansjölandet

- främja en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling på landsbygden
- främja en god livskvalitet på landsbygden
- utveckla uthålliga samarbetsformer för samverkan inom trepartnerskapet enligt LEADER-metoden mellan offentliga, ideella och privata aktörer genom lokal förankring, inflytande och samarbete

D. 4. Horisontella mål i vår strategi

Miljö, klimat och hållbar utveckling

Miljö, klimat och hållbar utveckling blir en allt större fråga och avgörande utvecklingsfaktor framöver. Under senare år har vi fått ny insikt i att den nuvarande utvecklingen inte är hållbar och att förändringar måste ske. Det är nödvändigt att vi söker lösningar och kunskap samt testar idéer för att hitta uthålliga levnadsformer i våra lokalsamhällen. Därför kommer detta att vara en viktig del i genomförandet av vår strategi. LEADER Mellansjölandet bör medverka till att alla projekt tar ställning till och beskriver vilken miljöpåverkan respektive verksamhet/aktivitet

innebär. Genom detta diskuteras frågorna, och kunskapen och medvetenheten om frågorna ökar.

Jämställdhet och integration

Jämställdhet och integration ska vara en naturlig del i vårt gemensamma övergripande arbete samt i alla projekt. Projekten ska belysa människors möjligheter att, på jämlika villkor, ta del i arbetet och av de resultat som blir följden. Vi ska medvetet ta tillvara människors olika kompetenser och underlätta för att människor med invandrarbakgrund kommer in i olika samhällsstrukturer. Detta är viktigt för att främja en levande landsbygd samt att ta tillvara olika människors kunskaper och förmågor.

Lokalt perspektiv, lokalt initiativ och lokal identitet

Hela programmet/strategin ska genomsyras av den lokala nivån. Det är genom människors engagemang att påverka sin nära vardag vi kan nå konkreta resultat och göra skillnad.

Kompetenshöjning och kompetensutbyte

LEADER-metoden och vår strategi ska medverka till att varje projekt också blir ett aktivt lärande. Att arbeta på detta sätt i projektform är nytt för många. Varje projekt ska bidra till att ge deltagarna nya kunskaper och erfarenheter samt sprida dessa vidare till andra. Lärdomar kan t ex handla om att pröva ett nytt sätt att utföra saker och hur framgångsrikt detta är t ex nya samarbetsformer eller samarbetspartners. Många av projektens aktiviteter kommer att handla om specifika kompetensutvecklingsinsatser.

D.5. Vad beskriver människor idag som viktigt för att känna att de har ett gott liv och en levande bygd?

Forskningen anger följande områden som viktiga (se forskning Y. Gunnarsdotter, SLU, Institutionen för stad och land):

- tillgång till bra bostad och försörjning
- tillräcklig basservice och goda allmänna kommunikationer
- tillgång till mötesplatser och kultur
- att området är vackert
- kunna känna tillhörighet, trygghet och gemenskap
- att kunna påverka sin vardag

Detta stämmer väl överens med vad som framkommit genom gruppernas SWOT-analyser och med de övergripande målen i vår strategi.

D.6. Våra fem insatsområden

Vi har medvetet valt ett brett anslag i strategin för att inte låsa oss för snävt utan möjliggöra för nytänkande och annorlunda lösningar inom flera områden.

1. Entreprenörskap och företagsamhet

- Konkurrenskraftiga företag på landsbygden
- Diversifiering av landsbygdeföretagande
- Utveckling av besöksnäring/landsbygdsturism
- Utveckling av lokal mat och måltid, upplevelser och olika kulturyttringar

Genom att arbeta med aktiviteter utifrån att:

- Stimulera till nya nära arbetstillfällen och att stärka den lokala ekonomin
- Öka entreprenörskap och eget företagande t ex nya innovativa företagsidéer

- Stimulera lokal odling/förädling o marknadsföring av naturliga lokala råvaror
- Stimulera till nya nätverk och samarbetsformer
- Varsamt nyttjande av lokala förnyelsebara råvaror
- Stödja företagsamhet och lokal förvaltning av lokala resurser

2. Bevarande, nyttjande och/eller utveckling av områdets natur- och kulturarv

- Varsamt nyttja områdets natur- och kultur
- Vålövade betesmarker
- Utveckling av skogens kollektiva nyttigheter och sociala värden
- Våtmarker och vatten

Genom att arbeta med aktiviteter utifrån att:

- Stimulera lokal odling/förädling o marknadsföring av naturliga råvaror
- Stimulera till nya nätverk och samarbetsformer
- Främja ett hållbart förhållningssätt/livsstil
- Stimulera till utvecklad och förnyad samverkan mellan tätorter och landsbygd med inriktning mot en mer hållbar utveckling och framsynt natursyn
- Stimulera kompetensutveckling och kompetensutbyte

3. Innovativa, lokalt anpassade lösningar för service, boende och infrastruktur

Genom att arbeta med aktiviteter utifrån att:

- Stimulera till nya nätverk och samarbetsformer - nya mötesformer runt aktuella frågor
- Främja nya attityder och förändrad utvecklingskultur
- Främja ett hållbart förhållningssätt/livsstil
- Genom kunskapsutbyte öppna nya vägar för innovativa och lokalt anpassade servicelösningar

4. Lokal småskalig förnybar energi och klimatskonande insatser

Genom att arbeta med aktiviteter utifrån att:

- Främja nya attityder och förändrad utvecklingskultur
- Stimulera nyttjande av lokala naturgivna förnyelsebara resurser
- Stimulera till nya nätverk och samarbetsformer
- Främja ett hållbart förhållningssätt/livsstil
- Utveckla och förnya samverkan mellan tätorter och landsbygd med inriktning mot en mer hållbar utveckling och framsynt natursyn
- Stimulera kompetensutveckling och kompetensutbyte

5. Främja områdets attraktivitet och en god livskvalitet

Genom att arbeta med aktiviteter utifrån att:

- Främja inflyttning av familjer och företag
- Stötta eldsjälar och lokalt engagemang
- Hitta olika vägar till att ta tillvara människors olika förmågor och bli delaktiga i gemenskapen
- Främja ett hållbart förhållningssätt/livsstil
- Göra området mer lättillgängligt genom olika typer av information
- Stimulera kompetensutveckling och kompetensutbyte

E. Samverkan

E.1. Samverkan inom LEADER Mellansjöländet

Att finna nya vägar för att samverka inom det egna LEADER-området kommer att ge ett stort mervärde. Även att finna nya vägar för samverkan mellan tätorter och landsbygd. Byar, föreningar och företag med liknande utvecklingstankar kommer att kunna arbeta tillsammans, framgångsrika bygder kommer att kunna verka som förebilder och stöd för bygder som är i startfasen och möten med erfarenhetsutbyten kommer både att ge nya kunskaper men också ny energi och kraft i det lokala utvecklingsarbetet. Även ingående kommuner och kommundelar får tillgång till nya samarbetskonstellationer. Treparterskapet ger också tillfällen till att tänka annorlunda och hitta bredare och bättre anpassade lösningar. Verksamhetsledaren och LEADER-kontoret kommer att ha en central roll för att knyta samman personer och områden som kan ha nytta av att samverka liksom att informationspridningen om vad som pågår eller planeras inom området behöver nå ut på ett effektivt sätt.

E.2. Samverkan med andra LEADER-områden

Intresse finns också för att samverka i det direkta närområdet med angränsande LEADER-områden och med andra LEADER-områden i landet med likartade fokus- och utvecklingsområden. Flera kommuner inom Mellansjöländet ingår även i andra LEADER-områden och där kommer samverkan att vara aktuellt redan i tidigt skede.

Angränsande LEADER-områden där det finns möjliga utvecklingsområden som kan vinna på samverkan är:

LEADER-området ”Gränslandet” är ett område som innefattar delar av både Hallsbergs, Kumla och Örebro kommuner, vilka också finns med i LEADER Mellansjöländet. Detta innebär att vissa frågor och områden behöver utvecklas tillsammans för att få en hållbar lösning. Kollektivtrafiken, som idag ofta är planerad inom länsgränser, är ett område som behöver utvecklas mellan områdena liksom turismnäringen där samarbete krävs inom större upplevelseområden än idag.

LEADER-området ”Norra Skaraborg” har tidigt varit med i diskussionen om nyttan och önskemålet att samverka och ha gemensamma gränsöverskridande projekt. Turismnäringen samverkar redan inom Tivedenområdet, naturområdet Högsåsen och runt sjön Skagern och vill utveckla detta samarbete.

LEADER-området ”Värmlands Bergs Lag” där Rudskoga och Skagernområdet redan har ett etablerat samarbete inom turismnäringen med vandrings-, rid- och cykelleder runt sjön Skagern. Dessutom finns ett gemensamt behov att bredda näringslivet bl a med en förädling av den småskaliga livsmedelsproduktionen. Degerfors kommun inom LEADER Mellansjöländet

och Karlskoga kommun har ett väl utvecklat samarbete inom näringslivsfrågor, varför samverkan i olika delprojekt kommer att ge vinster för båda områdena.

Andra områden inom landet kan också bli aktuella för samverkan inte minst områden som redan gjort goda erfarenheter av LEADER-metoden och lyckats bra med att engagera människorna i en bygd och hittat metoder för att få den lokala utvecklingen att fortsätta även efter att projektet avslutats. För att få den önskade hållbarheten behöver vi skapa förutsättningar för detta redan i början av olika delprojekt och kan behöva få lära oss detta av andra. I andra delar av landet har man kommit längre t ex inom energiområdet än inom vårt område. Det kan också bli aktuellt att göra erfarenhetsutbyten med andra LEADER-områden som väljer samma utvecklingsfrågor och där förutsättningarna påminner om varandra.

E.3. Samverkan transnationellt

För att en samverkan med LEADER-områden i andra länder ska ge det mervärde som eftersträvas är det viktigt att mål och inriktning med vårt utvecklingsarbete stämmer överens och att det finns en ömsesidig nytta i projekten. Vi kan ha likartade förutsättningar och vinna på att tillsammans söka utvecklingsvägar och metoder eller så kan skillnader i förutsättningar vara det som ger oss insikter i vad som behöver göras för att nå uppsatta mål. Förankring och utveckling av projektidéer ska ske i samarbete med involverade personer.

Områden i andra länder inom och utom EU kan bli föremål för samverkan om vi inte kan få den erfarenhet eller kunskap vi söker genom utbyte med näraliggande områden eller andra områden inom landet. Framförallt ser vi möjliga behov av kompetensutbyte inom områden kultur, småskalig turism och ungdomsfrågor.

De kommuner som ingår i LEADER Mellansjöländet har etablerat utbyte med sina respektive vänorter. Flera av de områden som är aktuella för Leader Mellansjöländet finns redan påbörjade eller är påtänkta inom vänortssamarbetet. Vår strategi säger, att det är i första hand genom att utveckla redan etablerade kontakter som transnationell samverkan och utbyte i LEADER-sammanhang kommer att ske. LEADER Mellansjöländet kan också, i enlighet med de regler för finansiering som finns, stimulera till kontakter och projekt inom andra EU-program och fonder som bl a främjar vänortssamarbeten.

Askersunds kommun har Eura i Finland och Jordanov i Polen som vänorter. Samarbetet med Eura innehåller främst olika kulturprojekt och gemensamma projekt inom kommunal förvaltning. Med Jordanov har man idag bl a ett utbyte med feriearbetande ungdomar.

Degerfors kommun har två vänorter – Oedheim i Tyskland och Ventspils Rajon i Lettland. Med Oedheim har föreningslivet ett stort och varierat samarbete. Från att tidigare utbyte med Ventspils mest handlat om bistånd t ex för att utveckla administrativa rutiner i kommunen har man idag mest fokus på årligt ungdomsutbyte. Tänkbara områden som är intressanta att utveckla i samverkan med Ventspils är ekologisk odling och turismfrågor.

Hallsbergs kommuns vänorter är Toijala i Finland, Gifhorn i Tyskland och Valga i Estland. Med Toijala och Valga har man mest haft ungdomsutbyte på gymnasienivå. Med Gifhorn har man idag ett rikt föreningsutbyte och att de kommunala förvaltningarna lär av varandra.

Laxå kommun har Grevsmühlen i Tyskland som vänort. Utbytet har främst handlat om näringslivet framförallt turismområdet där man samarbetar med Grevsmühlen om en återkommande mässa. Även föreningsliv och kulturaktörer har ett givande utbyte.

*Lekebergs kommun*s vänort är Dundaga i Lettland. Med Dundaga har man framför allt ett ungdomsutbyte inom kulturområdet bl a genom att ungdomsgrupper deltar i den Ungdomsfestival som genomförs i kommunen. Man har också ett turismutbyte och vill fortsätta utveckla kontakterna troligen inom handel och sport.

Karlskoga kommun har många vänorter: Fredrikstad i Norge, Ålborg i Danmark, Riihimäki i Finland, Husavik på Island, Ivangorod i Ryssland, Olaine i Lettland, Narva i Estland, Sanremo i Italien och Wheaton i USA. Kultur- och föreningsförvaltningen har ett livaktigt utbyte med i första hand de skandinaviska vänorterna. Konferenser och ungdomsutbyten anordnas regelbundet och många föreningar har utbyte i form av t ex träningsläger och tävlingar. Idag går utvecklingen mer mot partnerskap i specifika frågor.

*Kumla kommun*s vänorter är Aurskog-Höland i Norge, Frederikssund i Danmark och Sibbo i Finland. Det är främst föreningar, skolor och idrottsutövande ungdomar som besöker vänorterna. Därtill har kommunledningarna ett utbyte vartannat år med olika teman för besöken. Olika förvaltningar gör också besök.

Örebro kommun har många vänorter varav fyra i Norden (Drammen i Norge, Kolding i Danmark, Lappeenranta i Finland, Stykkishólmur på Island) och två i övriga Europa (Lodz i Polen, Terrassa i Spanien). Inom Norden träffas kommunledningarna och föreningsråden regelbundet. I Kolding och Drammen praktiserar brandkårens anställda. Med Lodz är det främst ett utbyte inom skola och kultur. I Terrassa har ungdomsföreningar kontakter med egna vänföreningar. Energi- och miljöfrågorna visas ett allt större intresse även inom vänortsutbytet.

Pakruojis och Telshei i Litauen är två områden med en del liknande förutsättningar som Mellansjölandet och inom vårt område finns redan fungerande kanaler med de blivande LAG-grupperna där. En LAG-grupp från Kazar i Ungern har kontakt med vårt område och är intresserade av samverkan inom kulturområdet. Schwarzwald i Tyskland är ett blivande LEADER-område och inom det området finns det ett upparbetat samarbete med byn Yach främst inom turismområdet och landskapsförvaltning.

F. Finansiering

Medverkan påvisas genom avsiktsförklaringar från alla medverkande kommuner för programperioden 2007 – 2013. Medfinansiering från kommunerna med överenskommen andel faktureras från kansliet två gånger per år i januari och juni. Detta för att ha tillgång till likvida medel för t ex föreningar i början av projekt.

Offentlig finansiering i Mellansjölandet	per år
EU 40%	1, 827 168 SEK
Staten 30%	1, 370 376 SEK
Regional/kommunal mm 30%	1, 370 376 SEK
Summa	4, 567 920 SEK

Utöver detta tillkommer den privata finansieringen/ideella timmarna.

Medfinansieringen från kommunerna ligger på en nivå av ca 85% av den regionala/kommunala finansieringen medan de resterande 15% läggs som en särskild finansiering vilket möjliggör medfinansiering från andra offentliga aktörer i kommande enskilda projekt t ex Regionförbund, Naturvårdsverk, Riksantikvarieämbete, Nutek, Boverket m fl.

85 % av den regional/kommunala finansieringen är ca 20 SEK per invånare

Kommun	Inv.antal	x 20 SEK	= SEK/år
Askersund	11 461		229 220
Degerfors	10 093		201 860
Hallsberg	10 715		214 300
Karlskoga	128		2 560
Kumla	2 186		43 720
Laxå	6 136		122 720
Lekeberg	7 081		141 620
Örebro	12 281		245 620
TOTAL	60 081		1 201 620 SEK/år

Särskild finansiering ca 15%	168 756
-------------------------------------	----------------

Summa	1 370 376
--------------	------------------

Uppskattad fördelning mellan olika inriktningar inom strategin

Inriktning område	Axel I	Axel II	Axel III	Administration	Samverkan	Totalt per år
Medel i %	15 %	15 %	50 %	15 %	5 %	100 %

G. Urval, uppföljning, utvärdering och information**G.1. Urvalskriterier för projekt****Utvecklingspotential, långsiktighet och kvalité**

Projektet ska ha potential för långsiktig, hållbar utveckling. En plan för hur projektet ska få en långsiktig förvaltning och leva vidare efter projekttidens slut ska finnas med i ansökan. En idé om hur projektet ska överföras (spridas till andra) skall anges.

Horisontella mål

De horisontella målen i strategin skall, så långt det är möjligt, integreras i samtliga projekt.

Måluppfyllelse

Projektet skall medverka till att uppfylla målen i strategin och mäts via indikatorer.

Privat finansiering

Projekt som kan redovisa privat finansiering prioriteras.

Innovativa idéer

Nytänkande prioriteras. Att tänka nytt och hitta nya vägar för utveckling är kunskapsdrivande. Projekt som innehåller nya idéer, dels innehållsmässigt, men också hur projektet skall drivas prioriteras. Nyskapande attraherar unga människor till ett aktivt deltagande i projekten.

Trepartnerskap

Trepartnerskap skall eftersträvas så långt som möjligt även i projekten. Detta är dock inte ett krav, utan avgörs av projektets syfte och mål.

Övriga kriterier:

Genomförandekapacitet (bl a organisation och struktur)
 Av väsentlig betydelse för den omgivande landsbygden
 Inspiration, vilja att genomföra, hjärta
 Betydelse för den lokala ekonomin
 Förankring hos boende och lokala aktörer i bygden
 Nätverkande

G.2. Indikatorer

Indikatorerna används för att mäta programmets framåtskridande och utgör ett instrument i den löpande uppföljningen.

Våra indikatorer

Inom programperioden vill vi uppnå följande:

- 70 aktiviteter inom miljö, klimat och hållbar utveckling (utbildning, tematräffar, projekt m m)
- 50 aktiviteter inom natur- och kulturområdet (utbildning, tematräffar, projekt m m)
- Utveckling av 50 lokala produkter och tjänster – nya eller vidareutvecklade
- 30 nya nätverk och arbetsgrupper
- 200 deltagande lokala företag – i projekt, aktiviteter och utbildning
- 40 projekt som syftar till lokal byutveckling
- 50 aktiviteter med ungdomar som målgrupp, varav minst 3 med transnationellt utbyte
- 1500 deltagare i utbildning/kompetensutveckling
- 4 transnationella projekt

Vi vill även se hur programmet tillgodoser mäns respektive kvinnors möjligheter och deltagande samt hur vi kan engagera invandrare att på olika sätt medverka i projektet och avser att följa detta löpande.

G.3. Uppföljning/utvärdering

Uppföljning ska ske fortlöpande genom rapporter och redovisningar från varje projekt. Vi strävar efter att göra en kvalitativ utvärdering, med start från programmets början, samt en halvtidsutvärdering av områdets strategi, metoder m m.

G.4. Information/kommunikation

Programmet ska kommuniceras på olika sätt (muntliga framföranden, tryckt material, IT m m) för att nå en bred allmänhet och en kommunikationsplan ska tas fram. En webbplats ska finnas för information, frågor, blanketter m m. Dessutom ska var och en i LAG-gruppen medverka till att föra fram information om LEADER-metoden och föreningens verksamhet vid informationsmöten m m.

H. Hänsyn till andra regionala och lokala planer

LEADER Mellansjölandets strategi bygger på Örebro läns regionala prioriteringar och genomförandestrategi inom landsbygdsprogrammet samt länets miljömål. Vi har även tagit del av kommunala utvecklingsplaner och styrdokument för lokal utveckling och utveckling av turismsektorn samt lokala "bygdeplaner" i området.

I. Medlemmar i arbetsgruppen under förarbetet.

Ideella sektorn

Anita Karlsson, Norra Aspamarkens bygdslag, Gisela Lind och Annette Jansson, Svartå Utvecklingsgrupp, Siw Palmgren, Forum Östansjö, Lena Danielsson, Finnerödja Hembygdsförening, Kristina Jedberger, Lekebergslagens vänner, Ewa Overmeer, Latorps Byalag, Anders Enarsson, Garphyttans IF, Sören Gunnarsson, Ervalla Hembygdsförening, Sivert Gustafsson, Österviks byalag

Privata sektorn

Per Willén, lantbrukare, Sven Enocsson, lantbrukare, Marian van Ham, egenföretagare inom turismnäringen, Milis Ivarsson, egenföretagare med inriktning på miljömedvetet byggande m m, Kurt Gustafsson, diversifierat lantbruksföretagande

Offentliga sektorn

Maria Säfverblad, turistassistent Askersunds kommun, Sören Hedberg, utvecklingschef Degerfors kommun, Ingemar Jansson, näringslivschef Hallsberg kommun, Mats Fransson, utvecklingschef Laxå kommun, Dag Stranneby, utvecklingsråd Lekebergs kommun, Jenny Risberg, utvecklingschef Tysslinge lokala förvaltning, Örebro kommun

Bilagor

1. Kartmaterial
2. Organisationsmodell
3. Sammanställning SWOT-analyser
4. Stadgar för den ideella föreningen LEADER Mellansjölandet